

2010-10-08

Samverkansrutin för tillämpning av SOSFS 2009:6, bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård.

Rutinen är gemensam för Västra Götalandsregionen och alla kommuner i Västra Götaland.

Rutinen gäller bedömning av om en åtgärd som normalt är hälso- och sjukvård och utförs av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, kan överlåtas att utföras som egenvård av patienten själv, förälder eller annan lämplig person. Behov av åtgärden kan finnas i ordinärt och särskilt boende, vid korttidsvistelse, daglig verksamhet och förskola/ skola.

Här tydliggörs ansvaret som ligger kvar på behandlingsansvarig läkare/annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal och vad som måste göras i dessa fall.

Bakgrund

Socialstyrelsen har gett ut föreskrifter (SOSFS 2009:06) om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. Genom författningen upphävs Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1996:9) Personlig assistans och sjukvårdsåtgärder. Föreskriften innebär att Socialstyrelsen tydliggör vad som gäller vid dessa bedömningar och ställer krav på att hälso- och sjukvården utgår från vad som är patientsäkert i varje enskilt fall. Bedömningarna ska utgå från patientens hela situation och förutsättningar att utföra egenvården på ett säkert sätt.

Den hälso- och sjukvård som patienten utför själv eller med hjälp av någon annan, som inte är hälso- och sjukvårdspersonal, är egenvård och omfattas inte av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Hälso- och sjukvårdens bedömning, planering och uppföljning räknas som hälso- och sjukvård och omfattas av gällande lagstiftning och författningar.

Den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonal som bedömer och fattar beslut om egenvård ska, i de fall personen inte själv kan ansvara för egenvården, planera vården tillsammans med involverade aktörer. Planeringen ska, då det inte är uppenbart obehövt, göras i samråd med den enskilde, närstående, socialtjänsten, andra vårdgivare, vårdenheter, försäkringskassan eller andra aktörer, till exempel skolan, som kan komma att beröras av egenvården.

Definitioner enligt SOSFS 2009:6

Egenvård:

Hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en patient själv kan utföra. Egenvård är inte hälso- och sjukvård enligt Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Hälso- och sjukvård:

Åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador.

Socialtjänst: Verksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387).

Den individuella bedömningen av vad som kan betraktas som egenvård

Med dagens bestämmelser är det inte möjligt att generellt ange vilka insatser och åtgärder som är hälso- och sjukvård och vilka som är att betrakta som egenvårdsåtgärder. Även enkla åtgärder kan vara ett ansvar för hälso- och sjukvården liksom relativt komplicerade åtgärder kan bedömas som egenvård utifrån patientens förutsättningar.

Läkemedel

Det är bara i de fall som patienten själv kan och får ansvara för sin läkemedelshantering som det kan bli fråga om egenvård. I andra fall ska SOSFS 2000:1 om läkemedelshantering i hälso- och sjukvård tillämpas.

Om läkemedelshantering är bedömd som egenvård men den enskilde är i behov av praktisk hjälp/handräckning, kan patienten ansöka om bistånd enligt socialtjänstlagen.

Vem gör bedömningen?

Bedömning om en hälso- och sjukvårdsåtgärd är egenvård ska göras av behandlande läkare eller annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom sitt ansvarsområde med utgångspunkt från nedanstående. När bedömningen görs i samband med vårdplanering vid in- och utskrivning av patienter i slutenvård ska den behandlande läkaren utföra egenvårdsbedömningen.

Riskbedömning

Bedöms patienten/förälder till barn under 18 år förstå och ta ansvar för att åtgärden utförs på ett säkert sätt, fattas beslut om att åtgärden kan utföras som egenvård.

Bedöms patienten/förälder till barn under 18 år förstå och ansvara för när och hur åtgärden skall utföras men inte själv kan utföra åtgärden, kan åtgärden betraktas som egenvård och det praktiska utförandet kan överlåtas till annan person till exempel närstående eller personlig assistent.

Om patienten/föräldern inte kan förstå och ansvara för egenvården är resultatet av bedömningen beroende på hur åtgärden kan utföras med hjälp av annan person till exempel närstående eller personlig assistent.

När hälso- och sjukvårdsåtgärd inte kan bedömas som egenvård

Om patienten/förälder eller annan person varken kan förstå eller ansvara för att åtgärden utförs på ett säkert sätt eller åtgärden förutsätter omfattande instruktion och handledd träning av ansvarig läkare eller annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, är detta hälso- och sjukvård.

Hälso- och sjukvårdsåtgärder ska utföras av hälso- och sjukvårdspersonal med den kompetens som behövs för åtgärderna. Om det anses förenligt med patientsäkerheten kan åtgärden delegeras.

Information och instruktion om egenvård efter beslut

Beslut om egenvård innebär att den som gör bedömningen avgör om egenvården kan utföras på ett säkert sätt och informerar sig om vem som ska utföra åtgärden.

Det innebär att:

- informera patienten/föräldern om vad egenvård innebär
- informera om att den åtgärd som patienten utför själv eller utförs av annan person, inte räknas som hälso- och sjukvård
- säkerställa att den som ska utföra åtgärden får nödvändiga instruktioner
- säkerställa att den som ska utföra åtgärden känner sig förtrogen med och vet under vilka omständigheter åtgärden utförs
- säkerställa att patienten eller någon i patientens närhet ansvarar för att informera beslutsfattaren om förändringar som gör att beslut kan behöva omprövas

Samverkan och planering

Oavsett om egenvården utförs av patienten eller annan person så ska:

- planeringen göras i samråd med samtliga parter som kan komma att beröras av egenvården
- samtliga berörda vara överens om vem som ska kontaktas om något händer
- det tydliggörs vem som ska ge instruktioner och när bedömningen ska följas upp och omprövas
- planeringen dokumenteras och patienten ska få en kopia av dokumentationen

Dokumentationen kan användas som underlag till ansökan om bistånd enligt SoL/LSS, gällande behov av praktisk hjälp med egenvården då man inte kan få denna hjälp genom anhörig eller annan.

Vårdplanering

Förutsättningarna för rutinen bygger på de beslutade samverkansformer som redan finns mellan huvudmännen i Västra Götaland så att det:

- vid beslut om egenvård/hälso- och sjukvård i samband med utskrivning från slutenvård kallas till vårdplanering enligt gemensam rutin, Samordnad vårdplanering – SVPL. Dokumentationen kompletteras med blankett ”Beslut om egenvård” se bilaga 1.
- vid beslut om egenvård/hälso- och sjukvård i samband med besök på mottagning inom specialistsjukvård inklusive habilitering eller primärvård ska berörda parter kallas till vårdplanering enligt lokal samverkansrutin. Dokumentationen kompletteras med blankett ”Beslut om egenvård” se bilaga 1.
- vid uppföljning av egenvård/hälso- och sjukvård eller vid ändrade behov kallas till vårdplanering enligt egenvårdsbeslutet.
- vid beslut om egenvårdsinsats inom den egna organisationen sker vårdplanering. Dokumentationen kompletteras med blankett ”Beslut om egenvård” se bilaga 1.

Dokumentation i patientjournalen av beslut

Ställningstagande angående hälso- och sjukvårdsåtgärd respektive egenvårdsåtgärd är en uppgift som skall dokumenteras i patientens journal.

I dokumentationen av planeringen, enligt bilaga 1, ska framgå:

- vilken åtgärd som har bedömts som hälso- och sjukvård
- vilken åtgärd som har bedömts som egenvård
- om patienten själv eller med hjälp av någon annan ska utföra egenvården
- hur informationen och instruktioner till dem som ska utföra den egenvården ska ges
- vilka åtgärder som ska vidtas och vem som ska kontaktas, om patienten har drabbats av eller har utsatts för risk att drabbas av skada eller sjukdom i samband med egenvården
- vilka åtgärder som ska vidtas och vem som ska kontaktas, om patientens situation förändras
- hur och när bedömningen av egenvården ska följas upp
- när en omprövning av bedömningen av egenvården ska göras

Ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet

Denna samverkansrutin mellan regionen och kommunerna i Västra Götaland skall ingå som en del i huvudmännens ledningssystem.

Varje vårdgivare/förvaltning ska säkerställa att verksamhetens ledningssystem innehåller rutiner för bedömning, samråd och planering i samband med egenvård.

Informationsskyldighet

Respektive huvudman har ett ansvar att inom sin organisation informera och förvissa sig om att berörda har kännedom om rutinens innehåll

Avvikelse från dessa samverkansrutiner

Eventuell tolkning av rutinen sker i första hand i de delregionala samverkansforum som finns mellan huvudmännen.

Referenser

SFS 1982:763	Hälso- och sjukvårdslag
SFS 2001:453	Socialtjänstlag
SFS 1993:387	Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade
SFS 1998:53	Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) Utgår från och med 2011 ersätts av SFS 2010:659
SOSFS 1997:14	Delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård
SOSFS 2000:1	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården
SOSFS 2005:12	Ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården
SOSFS 2005:27	Samverkan vid in- och utskrivning av patienter i slutenvård
SOSFS 2005:28	Anmälningsskyldighet enligt Lex Maria
SOSFS 2006:11	Ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM och LSS.
SOSFS 2008:1	Användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården
SOSFS 2009:6	Om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård
Västkom/VGR	Hälso- och sjukvårdsansvaret i Västra Götaland och den politiska viljeinriktningen, 070401
Västkom/VGR	Ramavtal om Västra Götalandsregionens läkarinsatser inom kommunernas hälso- och sjukvård, 071129
VästKom/VGR	Överenskommelse om regiongemensam inriktning för nya rutiner för samordnad vårdplanering för utskrivningsklara patienter m, m, 061128
	Meddelandeblad SoS, juni 2009, SoS Cirkulär 09:71, SKL

Bilagor

Bilaga 1	Blankett, Beslut om egenvård
Bilaga 2	Befogenheter för beslut och ansvar för olika aktiviteter i processen
Bilaga 3	Flödesschema